

Posudek disertační práce Mgr. Jakuba Marka *Nepřímý prorok existence. Kierkegaard.*

FHS UK v Praze, 2010, 188 str.

Disertační práce Mgr. Jakuba Marka je věnována klasickému problému kierkegaardovské interpretace, tj. stadiím lidské existence; tato stadia jsou vyložena na základě interpretace Kierkegaardových textů jakožto „profecie“. Práce je strukturálně dobře vystavěna: autor v dílčích kapitolách postupně prochází jednotlivá „stadia“ (estetická existence, etika, religiozita, křesťanství), přičemž těmto kapitolám předchází metodologické úvahy o „filosofické antropologii“ a Kierkegaardově „profecii“, naopak po nich následuje závěrečná kapitola věnovaná problému (paradoxu) Adamova (dědičného) hříchu a navíc příloha rozebírající možné způsoby přístupu ke Kierkegaardovi.

Úvodní tematizace „filosofické antropologie“ stojí za přečtení a spolu s další kapitolou o Kierkegaardově „profecii“ tvoří jednotný celek uvádějící do dalšího výkladu. Domnívám se, že autorovi se skutečně podařilo prokázat vůdčí tezi, že Kierkegaardova filosofie má charakter profecie v jím vyloženém smyslu a že Kierkegaard skutečně postupně připravuje a vede svého čtenáře na cestě „stávání se křesťanem“ (kam až to jde).

Méně přesvědčen jsem o tom, zda autor skutečně postupuje metodicky tak, jak předjímá ve 3. části I. kapitoly, tj. zda opravdu důsledně vykazuje jednotlivé „opory“, „krize“, „překážky“ apod. Nebylo by možné v jednotlivých „stadiích“, resp. „podobách“, jasně aplikovat toto metodické schéma a jeho aplikaci (opět schematicky) vykázat? Avšak nehrozí zde riziko, že by se tato schematičnost nakonec ukázala jako neudržitelná?

Část věnovaná „estetické existenci“ je nejpropracovanější (nebo možná nejdopracovanější), snad i proto, že se při výkladu může opřít – a velmi přesvědčivě opírá – o fenomény, které nevyžadují předpoklady spekulativního rázu. V kapitole o „etice“ spatřuji

dva problémy: za prvé se domnívám, že autor nadměru zdlouhavě referuje, přesněji řečeno převypravuje obsah Kierkegaardových vzdělávacích řečí, což je podle mého názoru kontraproduktivní a vnitřně sporné. Pokud jsou totiž tyto řeči skutečně vzdělávací v autorem postulovaném smyslu, pak je pro dosažení žádoucího „účinku“ nepochybně nutné číst tyto řeči samy, nikoli jejich (byť jakkoli entuziastický) referát. Disertační práce je zcela jiný typ žánru než vzdělávací řeč a autor by se měl pokusit tomuto (akademickému) žánru dostát formou cílené interpretace. Druhý problém spatřuji v tom, že není dostatečně jasně vyložen pojem „lítosti“, který je pro autorův výklad zásadně důležitý. Proč a v jakém smyslu je lítost bez víry abstrakcí (str. 87)? Jak přesně souvisí lítost a pokora? Je lítost projevem lásky k Bohu (str. 89)? Co, resp. kdo je „Bůh“? A připojuji další otázku: dokázal by autor říci, odkud se bere „motiv“ „věčné blaženosti“ (str. 106n.), jak souvisí s „nesmrtelností“ a zda je ve hře i v „estetické existenci“?

Pominu-li opět příliš dlouhý referát posledních čtyř vzdělávacích řečí, lze říci, že další dvě kapitoly práce (Religiozita, Křesťanství) zajímavým způsobem sledují další „pohyb“ existence na cestě „stávání se křesťanem“, čtenář však marně očekává, že autor poněkud odstoupí od sledované cesty a její přesvědčivost se pokusí kriticky zhodnotit.

Přímo se přitom nabízí položit (si) otázku, oč se v tomto procesu, resp. při tomto „dohotovování“ rozličných „motivů“, jak to autor nezřídka vyjadřuje, vlastně jedná: je to nějaká pojmová ekvilibristika, nebo se zde hovoří o někom skutečně existujícím (jak to sám autor hezky zdůraznil ve 3. části I. kapitoly)? V tomto směru mi nepřipadá přesvědčivá závěrečná úvaha o metodickém postupu celé práce (str. 178): předložená interpretace údajně „není fenomenologická. Neusiluje o sledování ‚problému samého‘, neboť tím, ‚kdo‘ je subjektem ‚problému‘ – je konkrétní čtenář, nikoli interpret. Současně však není ani *tradičně* hermeneutická, byť je určitou variací a zostřením hermeneutické pozice“. Zdůvodnění, proč

nejde o fenomenologický přístup, je podle mého názoru pouhou vytáčkou, resp. – pokud správně rozumím těsně předcházející argumentaci – se jím říká, že předložená práce není filosofická (a to ani ve smyslu filosofické antropologie), nýbrž literárněvědní: vůdčím „problémem“ je totiž, máme-li se vyhnout fenomenologii, „figura čtenáře“.

Jakkoli to tedy může znít překvapivě – vzhledem k rozsahu a jemnosti předvedených analýz – , hlavní problém celé práce spočívá podle mého názoru v tom, že jí schází důslednější a kritičtější zaměření na „problém sám“, tj. na konkrétního jedince, tedy, chcete-li, na „interpreta“, nikoli na figuru čtenáře, za niž lze jaksi skrýt otázky, které skutečného čtenáře (interpreta) Kierkegaardových textů téměř nutně, podle mého názoru, „napadají“. Kapitola VII. je v tomto ohledu slibným rozběhem, který by bylo dobré dále rozvíjet, a věřím, že autor se tímto směrem ještě vydá. Není pochyb o tom, že za předloženou práci je obrovský kus interpretační a myšlenkové práce, a byla by škoda, aby výsledek tohoto úsilí získal pouze tuto podobu.

Práci doporučuji k obhajobě s uvedenými výhradami.

Martin Ritter, Ph.D.

Ústav filosofie a religionistiky FF UK v Praze